

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העומר וחו
- השבועות
- ימי כיפורים - גלות ואילה
- ימי נדבאים
- חתומות
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמעון
- תנאים ונכסד
- שבת ורשעים
- שבת קודש
- מידת הנבון
- שמעון עובד
- הגדה של פסח
- ענינים כשיס ובהלכה
- זמירות שביס
- תקלות הקלות שיעורים
- בראשית ח"א - סמלי
- מבוא - באשית ח"ב
- קד-תולדות
- בראשית ח"ג - ורא-והי
- שמות ח"א - שמות-בשלח
- שמות ח"ב - סמרי-מבוא
- תנאים-משפטים
- שמות ח"ג - ורומה-ספורי
- ויקרא ח"א - ויקרא-עמנו
- ויקרא ח"ב - אחרי-בחוקותי
- במדבר ח"א - במדבר-שלח
- במדבר ח"ב - חוקי-מעני
- דברים ח"א - דברים-ראה
- דברים ח"ב - ששטיס-זאת-ברכה

נתן לרשימה: mechonbnelelech@gmail.com | ארצה נתן לרשימה: sales@yefenbooks.com | Warehouse: 8482450220

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

פרשת בחוקותי תשפ"ד
גליון מס' 315

מתורתו של מוין רבינו הגדול רבי לייב מניצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת בחוקותי

ויחולו בה שלבים ותהליכים של מכות וחללים
עצירת גשמים ואיבים, עד לשלב של "השימותי
אני את הארץ" "והיתה ארצכם שממה ועריכם
יהיו חרבה" (פסוק לב-לג).

וכן כתיב להלן, שתוכחה זו באה על ביטול
השמיטין - "אז תרצה הארץ את שבתותיה

ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ
השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר ובציר
ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם
לבטח בארצכם (כו, ד-ה)

כשאנו מתבוננים בכל הברכות [וכן הקלות]
שבאו כאן, הרי כולן ניתנו בזיקה וקשר לקיום
עם ישראל בארץ ישראל. ובפשטות יתכן שמצד
חשיבותה הייחודית של ארץ ישראל ומצוותיה,
הזהירו מאת ה' באזהרה מיוחדת של ברכות
וקלות.

ואכן כבר בפרשת בהר בתוך פרשת מצוות
השמיטה עצמה, מצינו כמה לשונות של ברכה
הדומים ללשונות הברכות כאן: "ועשיתם את
חוקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם
וישבתם על הארץ לבטח. ונתנה הארץ פריה
ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה וגו'. ואכלתם
מן התבואה ישן וגו'" (כה, יח-כב).

וכמו כן הרבה מהתוכחות הן אודות הישיבה
בארץ, אשר באם לא ישמעו בקול ה' ולא ינהגו
בה בהתאם להיותה ארץ ה', ממילא תחרב הארץ

בגליון

פרשת בחוקותי

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

מלוה מלכה..... עמוד 8

חכמה ומוסר

התורה - חכמה עליונה בעצם..... עמוד 9

מרגש השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודדו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו
רודף צדקה וחסד מגדולי תומכי מכונו

הרב **חיים גרינוולד** שליט"א
יו"ר 'מצפן' ביתר עילית
לרגל אירוסי הבת עב"ג למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 8422488-054

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 7616048-052

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גזגי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים

לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

וידו רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ספרים
למעלה הימנה
סדרת ספרים
ביאורים ופירושים
על המשנה חסידי תורה
שיעורים
על התנ"ך
ספר
המת ומחשבת
ביאורי סוחר
ספר
אמונה ומחשבה
מגאן
תורה ודעת
אגודת
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתגיה מכון

שיעורים 94 עמק סינדה

עמודת הטיטנה בבית מסת

לשמוך שיעורי רבינו

מחולקים לפי נושאים

בכל התחומים

רשימת ספרים בן מלך

בתיבת המידעית ברחבי העולם

מלפון התחילת: 8422488-054

כתובת: אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

קניית: מכתב לפי סעיף 46

לתיבת הדאית

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

כל ימי השמה וגו' אז תשבת הארץ והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה" (פסוקים לד-לה). ובהמשך (פסוק מג): "והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה". ועיין מה שכתב הרשב"ם בסוף התוכחה (פסוק מז).

ונראה שיש כאן אופן נוסף יותר כללי, שבאמת הברכות והקללות האלו הן בגדר 'ברית' על כלל הדבר שמתחדש אצל ישראל בספר ויקרא, שכבר ביארנו הרבה כי תוכנו של ספר זה הוא עניין קדושת ישראל המתחייבת מכך שהקב"ה שוכן בקרבנו. ואף ארץ ישראל שניתנה להם לישראל הוא מחמת היותה ארץ שבה ה' שוכן, ומקדשו בנוי בתוכה, וכל הארץ יש בה השראת קדושת מחנה ה' בכל עת וזמן, והיא ארץ המושגחת בייחוד מאת ה' מראשית שנה ועד אחרית שנה. וממילא מעצם צורתה וטבעה של הארץ נובעות הברכות והקללות, כלומר שעל ידי זה באה לידי ביטוי ייחודיותה כארץ ה', שכאשר יהיו ישראל מחזיקים בברית ה', היינו שהולכים בחוקיו ושומרים את מצוותיו כראוי, אזי הארץ אכן תהיה מבורכת כארץ ה', דהיינו שה' ישגיח עליה וינהיג אותה בהנהגה אלוקית עליונה ומוצלחת, וכדכתיב (דברים יא, יב) "ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלוקיך בה". וח"ו להיפך, אזי מתקיים "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו' וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים" וגו' (שם טז).

* * *

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם (כו, יא)

לשון הכתוב "ולא תגעל נפשי אתכם" לכאורה מפליא, שהרי הכתוב בא כאן לברך את ישראל בשפע טובות וברכות, והאמירה "ולא תגעל נפשי אתכם" היא ביטוי של מניעת פורענויות וקללה, ואינה מתאימה לברכות שהן בעיקרן דברים חיוביים ומשפיעים. ויתירה על כך יש לברר, מהיכא תיתי שחלילה שה' יגעל אותנו עד שהכתוב צריך לשלול זאת, וזו אף נחשבת לנו 'ברכה'.

אמנם הדבר מבואר לאור מה שביארנו,

שהפרשה שלפנינו אינה עוסקת במתן שכון של מצוות, כי אלו גנוזות ונצורות לחיי עולם הבא, והיום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ואין תכלית פרשה זו אלא להבטיחנו, שאם נתנהג בדרך הישר ממילא יתמשך הטוב הנתון לברואים מאת ה' מצד טבע הבריאה, ומאליו יבוא עלינו כל שפע הטוב שרצונו יתברך להטיב לברואיו, כי כל הנצרך הוא רק שלא תתקלקל טובה וברכה זו בחטאינו. ועל כך באה לנו ההבטחה הגדולה הזו, שכלל שנלך בחוקות ה' ואת מצוותיו נשמור כראוי, אכן יתקיים הסדר הקבוע שחוק הבורא בבריאה מראשיתה ולא תתקלקל ותיפגם הארץ, אך הדברים יתנהלו כסדרם הטבעי והמבורך, כאשר הגשמים ניתנים בעתם ויתר הדברים יתנהלו כולם כתיקונם.

ומצד זה, שפיר שייך לכאן הביטוי 'ולא תגעל נפשי אתכם', שזהו עיקר ותמצית הברכה, שלא תהא כל סיבה מאת ה' לסבב עלינו רעות, וממילא יסיפו חיינו להיות מושפעים מאוצר טובו יתברך, והמנהג עולמו בחסד ינהל את חיינו על מי מנוחות, ולא נדע מכל צרה וצוקה. ואמירה זו היא בעצם ביאור והסבר למהלך סדר הברכות בעולם, שהוא נובע ממה שאין כאן קלקול וגיעול הנפש.

* * *

אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק וזרעכם ואכלוהו אויביכם (כו, טז)

יש להעיר, שהנה במדרשי חכמים (וכגון במדרש רבה ובתנחומא אין כלל מדרש על פסוקי התוכחה) לא מצינו שידרשו להרחיב את משמעות הקללות, לעומת פסוקי הברכות שנדרשים בחז"ל בהרחבה. ואפילו הדרשות שאנו מוצאים (בעיקר ב'תורת כהנים') על פסוקי התוכחה הם פירוש המילות, ולא כדרך הדרש שמרחיבים כל דבר במשמעות רחבה. ויש שהדרש הוא על דרך מיעוט המשמעות, שכבר נתקיים הפסוק במידה מצומצמת, ויצאו ידי חובת העונש בכך. ופשוט שמידה טובה מרובה, ואין רצון חכמים להרחיב את התוכחות על ידי דרש.

והנה תמהו רבים [ומקור התמיהה במדרש,

כפי שיובא להלן], מפני מה הברכות שנמנו כאן הן מועטות ביחס לקללות שהאריכה בהן תורה, בארבעים ותשעה מיני קללה, והרי בכל מקום נודע לנו הכלל 'מידה טובה מרובה'.

אולם הביאור הוא על פי מה שביארנו, כי שפע הטוב והברכה כבר נתון לבריאה ממיילא, ואם לא שמקלקלים, הרי כל הטוב נתון לנו במלוא שפעו, וממיילא אין צורך לכתוב להאריך בדברים הרבה כדי לתאר את השפע, שהרי הטובה כבר קיימת ועומדת בטבע הבריאה, אלא די לומר שנהיה מבורכים בכך שהכל ילך כשורה וכל הדברים יתנהלו כתיקונם, ואחר שהתברכנו שהמצב הרגיל יהא כתיקונו וכהוגן, אזי כבר נכלל בזה כל ריבוי הברכה והטובה ששייך, ואין צריך לפורטו. אולם בקללות נצרך פירוט רב על כל פרט שעלול להיות מופרע ממהלכו ולא ינהג כתיקונו, לומר שגם עניין זה וזה יהא מופסד ופגום, וכן על דרך זה.

ולדוגמא, בברכות - אין מקום לפרט את כל מיני המחלות שייחסכו מאיתנו כשנשמור את מצוות ה', אלא די לומר שנשב 'בשלום לבטח', וכבר נכלל בזה שלא נדע משום חולי, וכל פירוט והרחבה מיותר. אולם בתוכחה - יש לפרט כמה מיני חלאים ומעיקים שעלולים לבוא באם נעבור ולא נשמע למצוות ה'. וכיוצא בזה בענייני האויבים, בברכות נאמר שישבו בשלום באין מחריד ותהיה אימתם מוטלת על שונאיהם שיפלו לפניהם, אבל בתוכחה צריך הכתוב לטרוח ולפרט כל מיני אופנים שיעיקו להם שונאיהם.

ואדרבה, מכיון שקיום הברכות הוא שרוב הטובה ישרור בסדר הטבע, על כן כשבא לסדר את הקללות נצרך פירוט מיוחד על כל פרט ופרט של פורענות שבגינה יופרע מהלך שפע הטובה.

וזה דוגמת מה שמצינו בגמרא (חולין סג:) 'רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב בטהורה, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין, לפיכך מנה הכתוב בטמאין'. כלומר שבעופות כל העופות שבעולם טהורים, לבד מאלו המקצת

שנמנו ונפרטו בתורה, לעומת חיות ובהמות אשר כל מין החי טמא הוא, מלבד אלו הטהורות. הרי שהמידה הטובה המרובה אינה צריכה פירוט, כי ממיילא רוב המציאות שופעת טובה וברכה, ודווקא התוכחות המועטות הם היציאה מן הסדר הראוי וצריכים פירוט.

ובמדרש ביארו שהדבר גם רמוז בכתיבת הפרשה, וכך אמרו בתנחומא (ראה ד וכע"ז תנא דבי אליהו פרק יח): 'שלא יאמרו הבריות כשבא משה לברכנו מעט ברכנו, וכשבא לקללנו הרבה קללנו, כיצד, הקללות שבתורת כהנים שלשים פסוקים חסר אחד, והברכות י"א. אמר רבי שמואל מי שמביט בהן, מוצא הברכות יתרות על הקללות, כיצד, ברכות פתח באל"ף - אם בחקתי תלכו, וסיים בתי"ו - ואולך אתכם קוממיות, שהברכות באות עליהם מאל"ף ועד תי"ו. והקללות פתח בוא"ו - ואם לא תשמעו, וסיים בה"א - ביד משה, בין וא"ו וה"א אין כלום. אמר ר' לוי משל למלך שהיה לו בן, הכניס אותו לפלטרין שלו והראה לו תמחויו מלא כל טוב, והראה לו פלטרין חריבות, אמר הבן לאביו התמחויו הזה למי, אמר לאותו שמקלסני, והחרבות למי, לאותו שמורד בי, כך הקב"ה מראה להם ברכות וקללות, והן רואין הברכות מועטות והקללות מרובות'.

והן הן הדברים, שבעומק דברי המדרש מתבאר תוכן הדברים האמורים. שכן המתבונן בפרשה ימצא כיצד באמת מצד תוכן הדברים הברכות מרובות על הקללות במידה רבה, ואדרבה מפני היותם רבים ביותר על כן מן הדין שלא לפורטם אלא לצמצמם. ואילו הקללות שנמנו הרבה זה משום מיעוטם ראה הכתוב לפורטם לאחדים.

* * *

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור (כו, מב)

סדר הפוך זה לא מצאנו בכל המקרא, שכן לעולם נמנים האבות כסדרם - אברהם יצחק ויעקב (ועיין רש"י).

ונראה לבאר לפי הפשט, כי בהזכרת שמות

שלשת האבות, יתכנו שתי כוונות; יש שהכוונה היא שיזכור ה' את האבות עצמם, ואת הבטחתו להם שתתקיים בריבוי זרעם וקיומם בנחלת הארץ. אולם יתכן אופן נוסף שהכוונה היא להזכיר שתעמוד 'לנו' ברית האבות, שכיון שעניין האבות נמצא בנו, הקב"ה זוכר לנו את ברית האבות.

והנה בכל מקום שבו מוזכרים שלושת האבות, הכוונה היא לענין הראשון, לעורר זכות האבות עצמם שנשבע להם ה', וראוי שיקיים להם שבועתו. ומכיון שכך יש להזכירם כסדר הדורות, אברהם יצחק ויעקב. ועוד שהשבועה היתה כך במציאות, תחילה נשבע ה' לאברהם, והוסיף עוד שבועה ליצחק, ועוד אחת ליעקב.

אולם כאן בא הכתוב להזכיר את ברית האבות וזכותם הקיימת בהווה לגבינו אנו, לא רק משום הזכרת שבועת ה' לאבות, אלא הזכרת עצם זכותם לבניהם אחריהם, והוא על דרך שתקינו הסליחות 'זכור לנו ברית אבות כאשר אמרת וזכרתי את בריתי יעקב' וכו'. ומכיון שמדובר כאן מהיחס של עם ישראל לאבות, שזכותם אמורה להגן עליהם, הרי הסדר הפוך - שמתחילין מן המאוחר אל המוקדם, שכלל שהוא מאוחר וקרוב יותר אלינו, שייך יותר להזכיר את זכותו. ולפיכך ההזכרה הראשונה העומדת לנו היא בריתו של יעקב, שהוא יותר בחינת אנו עצמנו ועניינו מאוחד בקרבנו, כיון שהוא המאוחר שבאבות [וגם נקרא שמנו על שמו - 'ישראל']. ולא זו בלבד, אלא אף את ברית יצחק שקדם לו וזמנו מרוחק יותר - גם זאת יזכור לנו, ואף את ברית אברהם - שהוא הקדום מבין האבות והיותר רחוק מאיתנו בזמן ובדורות - גם זאת יזכור ה' להיות למגן בעדנו.

ויתכן לבאר, שכאשר מדובר על הצלת ישראל מכלייה כפי שהיה בחטא העגל, שכתוב שם (שמות לב, י) "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם", אזי קיום העם הוא עניינם של האבות, שכליון עם ישראל סותר ונוגד את ההבטחה הקדומה אליהם, ואז ראוי להזכיר את תוקף זכות השבועה כלפיהם, כלשונו הכתוב שם (פסוק יג) "זכור לאברהם יצחק וישראל עבדיך, אשר נשבעת להם בך ותדבר עליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים".

אולם כאן בתוכחה מדובר על שמירתם מייסורים וצרות שלא יעזבם ה' לגמרי בגלותם, ואין כאן הפרה של ממש בשבועת ה' לאבות, שכן עדיין אין הכתוב מדבר כאן על השמירה מן הכלייה [שעל כך תיזכר הברית להלן 'ואף גם זאת' וגו'], ומכיון שעל הסבל והצרות לא היתה שבועה מפורשת לאבות שלא יבואו ייסורים וגלות לזרעם אחריהם, ורק עומדת לנו באופן כללי זכות ברית האבות כשלעצמה, שאף שלא היתה 'שבועה' על כך מכל מקום עצם הזכרת ה'ברית' שיש עמם עומדת לנו שגם בנו ישנה בחינת האבות, וכך היא כנודע מידת הקב"ה ששומר את הברית והחסד של הצדיקים לדורותיהם אחריהם, ועושה חסד לאוהביו לאלף דור, כמפורש בפרשת ואתחנן (דברים ז, ט).

וההבטחה כאן היא אפוא על חלק זה, שתיזכר 'לנו' ברית האבות להגן עליהם בעת צרתם. ועל כן מזכירים תחילה את יעקב שהוא יותר קרוב אלינו וכביכול יותר נוח להיזכר, וגם שיעקב נחשב יותר מזוהה עם המציאות שלנו והוא אבינו היותר ישיר, ויצחק הוא רק השורש שלו, ואברהם הוא כבר השורש של השורש.

* * *

ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה' והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום (כז, ד')

שנינו במשנה ריש סנהדרין (ב): 'דיני ממונות בשלשה וכו', והקרקעות תשעה וכהן, ואדם כיוצא בו'. משנה זו עוסקת בכל סוגי הדינים והמשפטים שיש בהם צורך לדון ולקבוע דברים על פי דת של תורה, והעמידו מהו מספר הדיינים הנצרך כדי לדון בכל נדון ועניין, ובכלל אלו אמרו, כי שומת הקרקעות האמורה בפרשתנו, צריכה מושב של עשרה, שהם תשעה דיינים מלבד הכהן האחד. וכיוצא בזה שומת 'אדם', כגון האומר 'דמי עלי' שהרי הוא צריך שומא כעבד הנמכר בשוק, אף זו צריכה עשרה דיינים שאחד מהם כהן.

ובגמרא (שם טו): 'מנהגי מילי, אמר שמואל, עשרה כהנים כתובין בפרשה, חד לגופיה, הנך הוי

מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, דאפילו תשעה ישראל ואחד כהן'. כלומר, מתוך שהזכרה עשר פעמים בפרשה זו הערכת הכהן, הדבר מלמדנו כי מלבד הכהן האחד, צריכה השומא להיקבע גם על פי דעתם של תשעה דינים עמו.

ויש להתבונן מה טיבו של הרכב מיוחד זה ומה עניינו, והלא ממה נפשך, אם הכוח הנצרך לקביעת הדבר הוא כוח בית-דין של עשרה, מה מוסיף אפוא הכהן המשתתף עמהם, ואם תמצא לומר שגם כוח הכהונה נדרש לכך, כענין שמצינו בנגעים וכדומה, אם כן הדעת נותנת שכל עשרת הדיינים יהיו כהנים, כפי שהוזכר להדיא בתורה, שכן הכרעת ופסק-הדין הרי יוצא מבין כולם, ואם כן כיצד מתקיים הדבר על-ידי כהן אחד. והדברים צריכים תלמוד רב.

עוד יש לתמוה בזה, כי הלא מתוך משמעות הכתובים שבכל הפרשה עולה ומבואר בפשטות, שהכהן הוא המעריך היחיד לממון ההקדש, ולו לבדו הרשות נתונה לקבוע שומת כל דבר כפי הנראה בעיניו, וכאשר יפסוק כן יקום. ואילו לפי דרשה זו נמצא, שאין בכוחו של הכהן לקבוע את הדבר, אלא הוא טעון בית דין של עשרה שהכהן רק משתתף עמהם. ואם כן היאך יעלה פשוטו ומדרשו של מקרא בקנה אחד, וכיצד תיחשב השומא בהערכת הכהן היחיד, אחר שמושב בית דין של עשרה שרובם ישראלים, הוא הקובע את ערכו.

והנראה לבאר, כי הרכב זה, בו יושבים לדון תשעה מישראל וכהן אחד, נדרש כדי לקיים גדר מיוחד שבו הכהן קובע את השומא מתוך דיון של עשרה דינים. כלומר, חלק המשא והמתן בין הדעות ושיקול וליבון כל צדדי הדיון, צריך להיעשות דווקא על ידי בית דין של עשרה, אבל הקביעה הסופית העולה מכלל הדיון, זו נעשית בידי הכהן אשר בידו לבדו הסמכות לקבוע את הדברים. וכמו בנגעים שמאמר פי הכהן הוא הקובע בשם ה'. וכך בפרשה זו, מאחר שהכהן הוא שליח ה' לעסוק בממון גבוה, הרי שבלעדיו לא

יוכל איש לעשות דבר, והגם שכאן אין די באמירתו גרידא, אלא נצרך שיקול דעת ואומדנא לקביעת רכוש ההקדש, מכל מקום אין הכהן קובע אלא אחר ששיתף תשעה נוספים עמו לדון בדבר, ועל פי תוצאות הדיון ביניהם יפסוק הכהן את דברו.

ומעתה יעלה יפה פשוטו ומדרשו של מקרא כאחד, כי אכן כפי שמפורש בכתובים, קביעת ערך הדמים נתונה בידי הכהן לבדו, ובלעדיו אין כוח בית דין יפה לקבוע דבר, אולם כיצד ובאיזה אופן "יעריכנו הכהן", על כך באה דרשת חכמים להשלים את המפורש ולומר, כי על הכהן להעלות את הנידון בפני בית דין של עשרה, כאשר הוא עצמו נמנה עמהם ומכריע לפי אשר נתברר ביניהם.

ולפי זה נראה, שאם רוב מתוך העשרה נוטים לצד אחד, אף שהכהן עצמו נמצא בדעת המיעוט, מכל מקום על הכהן לקבוע לפי הרוב, שכן אם לא ישמע הכהן להכרעת הרוב, לא תהא קביעתו נחשבת כמסקנא שהתקבלה מתוך דיון של עשרה, אלא כזו שנוגדת את תוצאות הדיון. אולם מסתבר לומר כי במידה שהדעות שקולות מחצה על מחצה, כוחו של הכהן יפה להכריע את הכף כראות עיניו, שכל עוד אין הרוב מתנגד לו, שפיר נחשבת קביעתו כהכרעה שנתקבלה לאור דיון העשרה.

והנה התוס' בערכין (יט: ד"ה א) הקשו על עיקר קיומו של בית דין במספר זה: 'הקשה רבינו אלחנן אמאי אין צריך יותר מעשרה והא בית דין שקול הוא, וכל מלתא דתלויה בסברא צריך הכרע, והכי נמי קרי ליה בית דין, ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד, ויהא י"א, שבכל בתי דינין של ממון ודיני נפשות אמר אין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד'. [וכן הקשו בלשון קצרה בתוס' במגילה (דף כג: ד"ה עשרה): 'קשיא לי אמאי לא בעי אחד עשר, דאין ב"ד שקול בכל דבר שהוא תלוי שעומד בשקול הדעת'].

והרבה מן האחרונים העלו דרכים שונות ליישב קושיא חמורה זו, שרבותינו בעל התוספות לא תירצוה. יש שנקטו שאין זה בתורת בית דין,

נחלקו אם חל עליהם שם מעשר. ובגמרא פירשו טעם הפלוגתא בדרשת המקראות, שדעת ת"ק היא מפני שכתוב 'עשירי' ואין זה עשירי, ושיטת ר' יוסי ברבי יהודה, משום דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן.

ונראה שיסוד הפלוגתא היא בעיקר סיבת החיוב כיצד הוא חל, שסברת רבי יוסי ברבי יהודה היא שהמטרה היסודית היא לתת לה' אחד מעשרה מצד הכמות, וכלשון הרמב"ם (בכורות פ"ו הלכה א') 'מצות עשה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות טהורות שיוולדו לאדם בכל שנה ושנה'. ומה שקבעה תורה שמצוות ההקדשה היא תוך כדי מעשה המניין, הוא רק מצוה לכתחילה שיהיה כפי הרגיל במניין צאן שנמנים בזה אחר זה, וכל עשירי הרי הוא אחד מעשרה, אבל אין זה מעכב את עיקר גדר המצוה שהוא 'אחד מעשרה'. וזה למד מדאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן, שגם הוא אחד מעשרה.

אולם סברת חכמים היא, שכל שורש החיוב להפריש מעשר מבהמות הוא רק מחמת שיש כאן 'עשירי' לספירה, וצורת הדברים שהעמידה תורה היא בעיקר מהותה של המצוה, ולא רק הנהגה כדרך בני אדם. כלומר שאין גדרו שצריך לתת מכל הצאן כמות של אחד מעשרה קודש לה', אלא הסיבה לחייבו לתת לה' הוא רק אחר שסדר העולם לספור את הצאן במניין ספירה זה אחר זה, וממילא יש כאן 'עשירי' במניין, ובשעת הספירה מתעורר רגש חיוב שכל עשירי ירים אותו לה', ולכן הנמנה כעשירי הוא קודש.

ולפי זה יתכן שלדעת חכמים מאחר שגדר החיוב הוא רק משום שכן סדר העולם שמונים את הצאן במניין של ספירה, אזי מן התורה אם נמנע הבעלים מלמנות את צאנו פטור הוא ממעשר בהמה.

אמנם יש לומר שבכה"ג נחשב כמערים על המצוה, שהרי רצון התורה שיינתן כל עשירי לה', כיון שכך הדרך בבהמות, וזה שנמנע מלמנות בהמותיו מתחמק ומערים על המצוה. וכדרך שאמרו בציצית שבעידן ריתחא ענשינן אעשה

ולכן אין חסרון במספרם השקול, ויש שצידדו לומר שאין צורך אפילו במושב כאחד, אלא כל אחד במקומו יושב ומצטרפים זה לזה (עיין טורי אבן במגילה שם, ובספר 'אבי עזרי' על הרמב"ם הלכות ערכין). אמנם כל אלה דברי פלא הם, שהרי במשנה בסנהדרין הנ"ל נמנתה הלכה זו בין המשפטים הנידונים ע"י בית דין, ובפשטות הדברים משמע כי בית דין גמור הוא, אלא שלעומת דיני ההדיוט שנידונים בשלשה, ערכי קרקעות ואדם בהקדש טעונים בית דין חשוב ומורחב יותר ונידונים בעשרה. וקושיית התוס' במקומה עומדת, כיצד מושיבים בית דין שקול [בעל מספר זוגי] לדון בדבר התלוי בשקול הדעת.

אולם לפי דברינו מבוארים הדברים להפליא, שכן אימתי אמרו שאין בית דין שקול, כשהכרעה היא על פי רוב דעות, כי אז יש לחוש שמא תהינה הדעות שקולות ולא תתקבל שום הכרעה, אבל כאן שהקביעה הסופית נתונה ממילא בידי הכהן, ורק נאמר הדין שהכהן צריך לקבוע אחר שהעלה את הדיון בפני תשעה דיינים, מעתה שוב אין לחוש משום בית דין שקול, שכן אפילו בהיות הדעות שקולות, שיקול דעתו של כהן הוא המכריע לעולם.

* * *

וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קודש לה' (כו, לב)

דינו של מעשר בהמה מבואר במשנה (בכורות נח:): 'באי זה צד מעשרין, כונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהו שנים יכולין לצאת כאחת, ומונין א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט', והיוצא עשירי סוקר בסיקרא ואומר הרי זה מעשר. לא סקרו בסיקרא ולא מנאן בשבט, או שמנאן רבוצים או עומדים, הרי אלו מתעשרין. היה לו מאה ונטל עשרה, עשרה ונטל אחד, אין זה מעשר, רבי יוסי בר' יהודה אומר, מעשר'.

כלומר שבזה לא נחלקו ולכו"ע נעשה העשירי מעשר גם אם מונה אותן שלא בדרך העברה, כיון שנקרא עשירי, אבל אם אינו מונה כלל בספירה, אלא נוטל עשרה מתוך מאה, בזה

(מנחות מא.), ונפסק בטור ושו"ע (או"ח סימן כד), ועיין מה שביארנו בזה בפרשת שלח (במדבר טו, מ) לגבי ציצית שכיון שאינו לובש ד' כנפות הוא נחשב

כ'מתחמק' מן המצוה, [וכן מובא בבית יוסף (שם) בשם המרדכי שהעונש היינו דווקא במי שמחזר אחר עלילות כדי להפטר מן המצוה].

היכל השבת

מלוה מלכה

סעודתא דדוד מלכא משיחא

איתא בספרים שסעודת מלוה מלכה היא סעודת דוד המלך. וזה מיוסד על מה שנתבאר בזוהר ששלש סעודות שבת הם כנגד שלשה אבות.

והנה איתא 'האבות הן הן המרכבה' (ב"ר מז, ו), והיינו שהאבות הקדושים, בעבודתם וקדושתם המשיכו את השכינה לארץ, ולכן כל אחד מהם הוא כמרכבה ומקום לשכינה. וכל אחד מהאבות המשיך את השכינה בתוספת קביעות בארץ. וזה עומק מאמרם 'אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, יעקב קראו בית' (פסחים פח.). וביארנו במקו"א ש'הר' הוא התחלת מציאות השכינה בארץ, שכבר יש מקום קרקע קנוי לשכינה, אך עדיין היא כהר שאין הוא עשוי לשהות בו אלא לטייל בו באקראי. ויצחק הוריד את השכינה לארץ ביתר קביעות בבחינת 'שדה' שהוא כבר מקום שנמצאים בו ביתר קביעות לעבודת השדה. ויעקב כבר קבע את השכינה בארץ בתכלית השלימות בחינת 'בית' כבית שמתגוררים בו.

ולכן שלושת הסעודות המורות על דביקות כנסת ישראל בהקב"ה, מכוונות כנגד שלושת מדריגות של קירבת ה' שהמשיכו האבות.

והנה יסודות האומה הישראלית הם שלושת האבות הללו, אולם יש כמה עניינים שנתוסף בהם עוד בחינה נוספת והוא בחינת דוד שהוא 'רגל רביעי במרכבה' (זוהר ח"ג דף רסב, ב). כלומר שעצם העמידה יכול להיות על ידי שלש רגליים, כדרך שולחן וכסא שיכולים לעמוד על שלושה רגליים, אבל ביתר ביסוס וחוזק הוא כשיש רגל רביעי.

ונראה לבארו ביחס לבחינות שנתבארו כאן

הר, שדה, בית', שאף שאצל יעקב אבינו כבר נתקיים בחינת 'בית', אולם הוא עדיין היה בחינת בית עראי, ומה שנתוסף על ידי דוד מלכא משיחא הוא 'בית עולמים', שהוא קבע את מקום המקדש בקדושת בית עולמים. כלומר שהשכינה לא תזוז משם לעולם.

וכמו כן אחר שלשה סעודות של שבת, שבהם בא לידי ביטוי יסודות הדביקות של עם ישראל בהקב"ה, בבחינת שלושת האבות, הרי בסעודה זו שבאה להראות עוצם החביבות שמתקשים להיפרד מן השבת ומלווים את המלכה, מקביל הדבר לבחינת דוד המלך שמבטא את ההשלמה וביסוס הקשר באופן יציב ואיתן כרגל רביעית. וכן יש בכך ביטוי להמשכת הקדושה גם על ימות החול אחר הסתלקות קדושת השבת, שזה מקביל לקדושה הנצחית שקידש דוד את בית המקדש מכוון לשבתו עולמים, שלא יכבה נרו לעולם ועד.

מזון לעצם הלז

בבית יוסף (או"ח סימן ש) מובא לשון שבלי הלקט 'ובסדורים מפרש אבר יש באדם ונסכוו שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת'. ובמטה משה (מובא באליה רבה ובמשנה ברורה סק"ב) כתב - 'לזו שמיה וממנו נתהווה האדם וכו' וכאשר ימות האדם העצם זה אינו נימוח ואפילו יכניסו באש אינו נשרף, ובריחיים אינו נטחון, בפטיש אינו מתפוצץ, וממנו יחיה האדם לעת התחיה וכו'.

והנה ענין עצם הלז שממנו יקום האדם בתחיית המתים מוזכר במדרש (ב"ר כה, ג) - 'אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא אמר לו מהיכן הקב"ה מציץ את האדם

וירקום עור וגידים, ונמצא שהוא אותו האדם שמת שחזר לחיות. והוא עצם הלז של שדרה שאינו נימוח לעולם.

ובטעם הדבר שעצם זה ניזון רק מסעודת מלוה מלכה, נראה על פי מה שנתבאר שאכילת שבת היא אכילת נשמה והנשמה ניזונית ממנה, ואילו אכילת חול היא אכילת גוף, והגוף ניזון ממנה. והנה עצם הלז הוא ממוצע בין גוף לנשמה, כי טבעו הוא עצם בעל ממשות, ובזה הוא כגוף, אולם תכונתו שאינו נרקב לעולם היא תכונה נשמית. ועל כן אינו ניזון משום אכילה, אלא מסעודת מלוה מלכה, שסעודה זו היא ממוצעת בין אכילת נשמה של שבת קודש לאכילת גוף של ימות החול, ולכן בסעודה זו ניזון עצם הלז שאף הוא ממוצע בין גוף לנשמה.

חכמה ומוסר

התורה - חכמה עליונה בעצם

מהותה של התורה

כל הידיעות והחכמות שבעולם, באים לספר את המציאות הקיימת. או מתארים סיבות ופעולות ותהליכים, כל החכמות הם תורת המציאות, מה פועל ואיך פועל, וכיצד ניתן להפיק תועלת מכך. ואפילו חכמות המוסר והמשפט של אומות העולם, וחוקי החברה והכלכלה, הם רק תורות של שירות הנחוצות לבריות כדי להתקיים כחברה שאפשר ונוח לחיות בה. וכן נימוסים ותרבות הם עצות וחכמות שמושיות, כמה שיהיה תועלת מהם ויפיקו מהם סדר ונוחות.

אבל התורה לא באה להדריך כיצד יהיה נח ונעים בעולם. אלא התורה באה לומר מה האמת, כיצד היא הדרך הישרה שצריך האדם להתנהג בה. התורה היא תורה של ערכי קודש ומשפט. תורה שמלמדת כיצד 'ראוי' להיות. לא מה קיים, אלא מה נכון שיהיה. גם אם דבר מסוים אינו בא לידי מעשה, אבל הערך קיים כשלעצמו. כלומר, ראוי הדבר מחמת עצמו, ששני נבראים יעשו חסד

לעתיד לבא, אמר לו מלוז של שדרה, אמר לו מנין אתה יודע אמר לו אייתיתיה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום'.

והביאור בזה, כי תחיית המתים היינו שאותו האדם עצמו שמת יחזור לתחיה, וכשם שהחולים יתרפאו ומי שנגדעה ידו תחזור לצמות, וכמו כן המתים שכל גופם נרקב יחזור ויצמחו ויתרפאו. אמנם עבור זאת נצרך שתהיה איזו התחלה שממנו יצמח כל גופו, שאם כל בשרו ועצמותיו יהיו נרקבים, אם כן אין זה אותו אדם [בחלק הגוף], ועל כן ברא ה' אבר אחד שתכונתו על טבעית שאינו כלה לעולם, וממנו תתחיל התחיה באדם

הנה יש לדעת שישנו הבדל עצום ושרשי בין תורה לחכמה, בין חכמת התורה לחכמות העולם. נוסף על מה שהתורה היא חכמת קודש, חכמת הקב"ה. הרי זה סוג אחר לגמרי של חכמה, 'משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצוות טובים'. התורה היא חכמה נעלה עליונה וקדושה, מושגים עילאיים אלווקיים. כולה שרשים של ערכי קודש עצמיים ומוחלטים. לעומת זאת חכמת חול אינה עקרונית, כי אם ידיעת המציאות הקיימת בעלמא.

כל החכמות שבעולם אינם ערכים אלא כלי שימוש, כל חכמת העולם הינה מכשיר כיצד להסתדר עם העולם, שיהיה משוכלל ומסודר וטוב ונוח לחיות בו. אבל התורה מלמדת מה ראוי ונכון, ומה ישר וצודק, ומה הגון וקדוש, התורה קובעת עבור האדם את ערכי הקדושה ועקרונות האמת. האדם נברא כדי לשרת את התורה, ואילו חכמת העולם מטרתה כדי לשרת את האדם.

האחד עם רעהו. כי כך ראוי, וכך קדוש. זוהי אמת נעלה העומדת בפני עצמה.

מעלת תורה על נביאים וכתובים

וזה גודל מעלת מצוות התורה שמלבד קדושתם מצד עצם היותם דבר ה', הם 'תורה', כלומר האמת והצדק שמורים לאדם מה נכון לעשות ואיך צריך לחיות.

והנה מלבד התורה ניתנו לישראל גם יתר ספרי הקודש דהיינו הנביאים והכתובים, שגם הם דבר ה' לישראל, אבל רק ה'תורה' יש בה מעלה נשגבה זו שהיא 'תורה', כלומר שניתנה לישראל להורות להם את המשפט ולקבוע את האמת, לדעת את המעשה אשר יעשון.

זה ההבדל בין ספרי התורה לספרי הנביאים והכתובים, כי הנה ספרי ה'כתובים', נקראים כך על שם שניתנו ליכתב [ברוח הקודש], שזוהי מעלתם יתר על דברי תורה שבע"פ שאין רשאים לכתבם, ומה שקדושת ספרי הנביאים מעולה מספרי הכתובים, היינו משום שספרי הנביאים נוסף על מה שהם כתבי הקודש, יש בהם גם דברי נבואה שנמסר דבר ה' לנביא לאמרם לישראל ולא רק לכתבם, ולכן הם נקראים 'נביאים', על שם 'ניב שפתיים', שנצטווה הנביא לאמרם לישראל. [וכשנמצא בספר נבואה אחת שנשלח הנביא לאמרם בשם ה', די בזה שיהיה ספר זה בכלל ספרי הנביאים].

כלומר, שאין גדר הדברים שספרי כתובים הם רק 'כתובים', וספרי הנביאים הם רק 'נביאים', אלא כל כ"ד הספרים יש בהם מעלת הכתובים דהיינו שהם כתבי הקודש שניתנו ליכתב ברוח הקודש. נוסף עליהם ספרי הנבואה שיש בהם גם דבר ה' אשר ניבא בפי נביאי האמת והצדק, ואחר שנאמרה הנבואה מאת הנביא לעם ישראל גם נכתבה נבואתם בספרים אלו (ועיין מה שכתב בענין זה בכתבי הגר"ח הלוי אורי"ב בשם הגר"ז).

וכיוצא בזה גם לגבי חמשת חומשי התורה, הרי יש בה מעלת כתובים ונביאים, אלא שהיא יתירה במעלת קדושתה שאינה רק כתבי הקודש

דהיינו 'כתובים', ואין היא רק ספרי 'נביאים', אלא נוסף בה גם קדושת 'תורה'.

ועיקר גדר מעלת 'תורה', שהיא ספר המצוות וההוראה שהקב"ה מצווה ומורה את ישראל, ותוקף מעלתה וקדושתה היא כוללת כל המצוות שציוה ה' לישראל, והיא הצורה השלימה של האמת, ואי אפשר לנביא להוסיף עליה וכל שכן לשנות ממנה. כדאמרו חז"ל - (שבת קד.) 'אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה'. ובספרי הנביאים נתווספו דברי מוסר מאת ה' לישראל או מודיע להם את אשר יקרה אותם באחרית הימים. אבל אין בהם הוספה של 'תורה' דהיינו מצוות חוקים ומשפטים נוספים על מה שכתוב בתורה.

ונמצא שכל כ"ד הספרים יש להם מעלת וקדושת 'כתובים', יתירה עליהם ספרי הנביאים שיש בהם גם קדושת כתובים, וגם מעלת ספרי 'נביאים'. ועוד יתירים עליהם חמשת הספרים, שנוסף על מה שהם כתובים וגם נביאים הם גם 'תורה'.

והנה אמרו בגמרא - 'דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי, לעם תליתאי, על ידי תליתאי, ביום תליתאי, בירחא תליתאי' (שבת פח.) וכתב רש"י 'אוריין תליתאי - תורה נביאים וכתובים'. ולפי הדברים האמורים הרי נכלל בדברים אלו עומק נפלא שמלבד שיש בכלל כתבי הקודש שלשה חלקים אלו תורה נביאים וכתובים, נוסף על כך היא 'אוריין תליתאי' מצד שחמשה חומשי תורה עצמם כלולים בה שלושת המעלות שהם גם תורה וגם נביאים וגם כתובים. [ובזה מיושב מה שתמה בספר פרי צדיק (חג השבועות אות 1) דלכאורה משמע הכוונה במאמרם שאז בחודש השלישי ניתן אוריין תליתאי, ותמוה שהרי נביאים וכתובים ניתנו אחר כך. עיי"ש מה שתיירץ עפ"י דרכו. אכן להאמור הרי בתורה עצמה אית בה שלושה מעלות אלו שהיא תורה נביאים וכתובים].

וכך כתב הר"ן בדרשותיו (דרוש האחד עשר) - ואני מבאר עוד ואומר, שכמו שנתייחדה תורתנו מבין נימוסי אומות העולם - במצוות וחוקים, אין ענינם תיקון מדיני כלל, אבל הנמשך מהם הוא שיחול השפע האלוקי באומתנו והידבקו עמנו, וכו', וזה שנתייחדה בו תורתנו הקדושה מנימוסי האומות, שאין להם עסק בזה כלל, כי אם בתיקון ענין קיבוצם, וכו'. אבל השופטים והסנהדרין היה תכליתם לשפוט העם במשפט אמיתי צודק בעצמו, שימשך ממנו הידבק ענין האלוקי בנו... ומפני זה אפשר שימצא בקצת משפטי ודיני האומות מה שהוא יותר קרוב לתיקון הסיודור המדיני, ממה שימצא בקצת משפטי התורה. ואין אנו חסרים בזה דבר, כי כל מה שיחסר מהתיקון הנזכר היה משלימו המלך. אבל יש לנו מעלה גדולה עליהם כי מצד שהם צודקים בעצמם, רצה לומר משפט התורה כמו שאמר הכתוב - 'ושפטו את העם משפט צדק', ימשך שידבק ויחול השפע האלוקי בנו. ומפני זה היה ראש השופטים ומבחרם עומד במקום אשר היה נראה בו השפע האלוקי, והוא ענין עמוד אנשי כנסת הגדולה בלשכת הגזית, ע"כ לשונו הזהב.

לשון התורה הנימוק 'בעצם'

דברים אלו הם לנו יסוד זה המגדיר את מהותה של התורה, והם כאמור מפתח גדול להבנת התורה, ויש בו ללמדנו כיצד לגשת ללימוד התורה בכלל, ולהבנת התורה שבכתב בפרט.

וזה נוגע הן לסיפורי התורה והן להלכותיה, בכל מקום התורה כתבה את הנימוק והעילה שהוא עצם הענין, ולא סיבה צדדית שהיא במקרה.

וכן כל פרט בסיפורי התורה, פשוט שאין שום דבר בתורה שבא ללא צורך או בדרך אגב, אלא כל דבר יש לו ענין לתוכן הכללי והלקח שהתורה באה ללמדנו. וגם זה בכלל עבודת לימוד התורה והפרשנות, לדעת כל פרט לשם מה הוא נכתב, ומלבד הדרש והאגדה, צריך כל דבר להתפרש גם על פי פשוט.

ונציין דוגמא לענין זה בפסוק בפרשת משפטים 'שלש רגלים תחוג לי בשנה' (שמות כג, יד), ואחר כך מונה הכתוב כל חג בפני עצמו 'את חג המצות תשמור וגו' וחג הקציר וגו' וחג האסיף וגו'.

ובמבט שטחי הפסוק הראשון הוא סיכום דברים, שכאשר נבוא לחשבון נמצא שהחגים הם שלשה.

אולם כפי אשר נתבאר, אזי בתורה לא נכתבו דברים שהם במקרה שכך הזדמן התוצאה. וגם אין לומר שהמטרה בזה לתת בידינו חשבון וסיכום של החגים המנויים כאן, כי חשבון יכול כל אדם לעשות בעצמו.

אלא וודאי המספר 'שלש' כאן, הוא בדווקא מצד עצם רעיון המצוה, כלומר שמספר שלש פעמים שקבעה תורה שצריך האדם לחוג לפני ה' בכל שנה על דבר זה שה' הוא אלוקי ישראל, היינו משום שעל ידי שיחוג האדם 'שלש פעמים' בשנה, שהוא מספר של ריבוי, בזה מתבטא נכונה גודל הדבר הנשגב הזה. ומזה יש לנו ללמוד, שגדר מצות המועדים בפרשה זו הוא מצוה אחת כוללת לחוג לפני ה' 'שלש רגלים בשנה', כלומר שאין גדר המצוה בפרשה זו רק מצד כל חג וחג בפני עצמו, שהיום המסויים הזה מחייב לעשות בו חג, אלא המצוה בפרשה זו היא לחגוג לפני ה' סביב מעגל השנה שלש פעמים. וגדר מצוה זו הוא מצד כללות מציאות עם ישראל, שה' הוא אלוקינו ואנחנו עמו, ולכן אנו חייבים לחגוג, ולבטא את שמחתנו הגדולה על דבר נשגב זה שה' הוא אלוקינו, שלש פעמים בשנה.

והנה מצד עצם גדר זה שבמצוה, היתה התורה יכולה לקבוע לחוג כל ד' חדשים. אלא שראתה התורה לנכון לקבוע המועד של שלש פעמים אלו בזמנים שבהם יש ביטוי מיוחד להיות ה' אלוקי ישראל.

מבנה וסדר התורה לפי מהות הדברים ושרשם

יסוד גדול זה יש לו משמעות גם כלפי החלוקה

הכללית של חלקי התורה לחומשים, ואף סדר הדברים בתוך החומשים.

כי הנה הן בתורה שבכתב והן בתורה שבעל פה, מחולקות תרי"ג המצוות לכמה קבוצות נפרדות, ועל פני כמה ספרים שונים.

התורה שבכתב - מחולקת לחמשה ספרים. המשנה ובעקבותיה הגמרא - מחולקת לששה סדרים. כמו כן יש בידינו שתי צורות חלוקה מאוחרות יותר - כמו ה"ד החזקה להרמב"ם ו'ארבעה טורים'.

והנה החלוקה הראשונה היא חלוקת התורה שבכתב לחמשה ספרים. חלוקה זו מיוחדת ושונה לחלוטין משאר החלוקות המאוחרות שנעשו על ידי חכמי התורה שבעל פה, שכן אלו האחרונים הם מיסוד מהותם 'ספרי הלכות', שתכלית מטרתם היא לסדר את התורה לפני העם, להורות להם את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו, ולכן אך פשוט הוא שסדר עריכתם נגזר ממטרתם זו, לחלק את התורה לנושאים מוגדרים ומרוכזים ולכלול בהם כל ההלכות הנוגעות לכל נושא וענין, למען ימצא כל מבקש דעת כל דין והלכה במקום ברור ומסודר.

התורה שבכתב, לעומתם, אינה ספר הלכות גרידא, אלא כאמור, ספר היסודות העקרוניים שממנו נובעות כל ההלכות, ולכן חמשת הספרים אינם חלוקים לפי קבוצות של נושאים הדומים זה לזה בקיומם הלכה למעשה, אלא התורה חלוקה לפי האמת ורעיון הפנימי בלבד, כאשר בכל ספר וספר נקבצו העניינים הדומים זה לזה בשורש תוכנם וביסוד משמעותם האמיתית.

וראה במאמרי מבוא לבן מלך עה"ת מאמר ד - 'האור הגנוז בחמשת הספרים', אשר נתבאר בו בעז"ה באר היטב, כי הטעם שנתחלקה התורה לחמשה ספרים נפרדים, הוא משום שכל ספר וספר יש בו תוכן וצביון משלו, המפריד ומייחד אותו מיתר הספרים. ולפי דרכנו למדנו, כי הטעם שלא באו כל תרי"ג המצוות מרוכזות במקום אחד, אף הוא נעוץ ביסוד חלוקתו של ספר התורה, כי מאחר שכל אחד מחמשת הספרים נושא עמו

רעיון מרכזי אחד, הרי שכל פרשה ומצוה שבתורה כתובה דווקא בספר המתאים לעניינה.

והיינו, שכל דבר מדברי התורה נכתב במקום הראוי לו מצד משמעותו הפנימית והמחולקת. לפיכך, אפילו כששתי מצוות דומות זו לזו בקיומן המעשי, ואף כשזמן חיובן חל בזמן אחד, מכל מקום אם ביסוד מהותן שונות הן - תמצא כל אחת את מקומה בספר אחר, וכן להיפך, כששתי מצוות אינן דומות כלל בצורת קיומן, אלא שביסוד מהותן נובעות הן מרעיון אחד ושייכות לעניינו הכללי של ספר אחד מן הספרים, ימצאו שני אלו את מקומם יחדיו.

לעומת זאת בתורה שבעל פה, הן המשנה, הן הרמב"ם והן הטור, תכלית מטרתם היא לסדר לפני העם מערכת הוראות ברורות לקיום מצוות התורה. 'הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד' (שבת קלט.). ולכן אך פשוט הדבר, שהסדר המתחייב בזה הוא החלוקה הפשוטה לפי נושאים הלכתיים דווקא, ולא לפי טעמיהם היסודיים ורעיונם השורשי כחלוקתם בתורה שבכתב.

הנה כי כן, מכיוון שהסדר בתורה שבכתב מבוסס על מהות יסוד הרעיון והעיקרון המהותי שבמצוות, יש בידינו ללמוד יסודות חשובים מלימוד המקרא, גם מתוך עצם מבנה כתיבת הדברים וקביעת מקומם, אשר בכוחם להאיר לנו את הדרך לדעת מצד איוה ענין באה כל מצוה וכל פרשה. מלבד הסגנון וצורת כתיבת המצוה, שהם לנו לעיניים בטעמי ושרשי המצוות, ומנחים לנו את הדרך בצורת קיום המצוה מתוך הרגש הנכון והמתאים.

התורה והברכה לידינו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יצחק זאב כהן** שליט"א
לרגל הולדת הבת למזל"ט

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com